

Nr 121

Av herr Ekström i Iggesund m. fl., *angående kommunernas skyldighet att underställa Kungl. Maj:t sina beslut om upptagande av bottenlån i statsbelånade bostadshus.*

Jämlikt 60 § kommunallagen den 18 december 1953 och 64 § kommunallagen för Stockholm den 1 mars 1957 föreligger skyldighet för kommunerna att underställa Kungl. Maj:t sina beslut om upptagande av lån och ingående av borgen. I förenämnda lagars §§ 58 och 59 resp. §§ 62 och 63 medges undantag från denna skyldighet. Den underställningsfria lånerätten avser dels kortfristiga lån, vilkas storlek grundas på skatteunderlagets storlek och dels flertalet låne- och borgensärenden på bostadsbyggnadsområdet.

Härtill bör fogas, att 1961 års riksdag biföll Kungl. Maj:ts proposition nr 95 ang. en utvidgning av kommunernas underställningsfria lånerätt att med vissa begränsningar omfatta lån för vatten- och avloppsanläggningar. De härovan nämnda nya bestämmelserna är intagna i Svensk Författningssamling nr 139—141 år 1961 och avser sålunda dels erforderliga tillägg till 59 § kommunallagen och 63 § kommunallagen för Stockholm och dels tillägg i kungörelsen den 28 november 1958 (nr 557) med vissa bestämmelser angående kommuns upptagande av lån m. m. Enligt dessa sistnämnda paragrafer i kommunallagarna samt kungörelsen nr 557/58 har kommunerna medgivits rätt att dels upptaga vissa av bostadsstyrelsen eller länsbostadsnämnd beviljade lån och dels ikläda sig ansvarighet gentemot staten för vissa statliga bostadslån, som utgått till annan än kommun.

Härutöver äger kommun rätt att teckna borgen åt bostadsföretag, till vilket utgår statligt lån och detta tillåtes såväl beträffande byggnadskreditiv som sekundärlån.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 95 år 1961 anfördes beträffande detta följande: »De sist berörda bestämmelserna tillkom i huvudsak år 1953 och får ses mot bakgrunden av att prövningen från Kungl. Maj:ts sida av dessa ärenden var i allt väsentligt av formell natur. En lindring av underställningsplikten, som skulle medföra praktiska fördelar både för de statliga myndigheterna och kommunerna, ansågs därför icke medföra några påtagliga olägenheter.»

I propositionen hävdades vidare, att icke oväsentliga fördelar skulle åstadkommas, därest den underställningsfria lånerätten utsträcktes till att även omfatta va-anläggningar. Dessutom innehöll den departementsprome-

morja, som propositionen hänvisade till, vissa synpunkter rörande den centrala lånekontrollen såväl beträffande dess funktion i materiellt hänseende som dess uppgift att tjänstgöra som en formell prövning av kommunernas lånebeslut.

Vid skilda tillfällen har påtalats, att kommunerna äger rätt att upptaga statliga bostadslån utan att dessa beslut underställes Kungl. Maj:ts prövning, medan däremot tillstånd måste inhämtas för erforderliga bottenlån för samma byggnadsobjekt.

Sedan kungörelsen om statsbidrag till anordnande av pensionärshem upphört att gälla, varigenom numera även dessa byggnader belånas med tertiärlån, och dessutom vissa flerfamiljshus i övrigt kommer till utförande med kommunen som låntagare, medför de nuvarande bestämmelserna åtskilligt besvär för såväl låntagaren (kommunen) som de statliga myndigheter, som har att handlägga dessa ärenden. I regel föreskrives relativt kort amorteringstid för kommunlån av denna art, vilket har till följd, att kommunerna årligen får tillskjuta belopp, enär amorteringarna vida överstiger en normal avskrivning av fastigheterna. Hyresgästerna kan icke belastas med en hyra, som täcker hela amorteringsbeloppet.

För att klara sig från dessa svårigheter tvingas kommunerna att bilda kommunala stiftelser eller aktiebolag, vilka på sedvanligt sätt äger rätt att upptaga inteckningslån. Enligt gällande bestämmelser förhyr sedan kommunen pensionärsbostäderna av dessa kommunala sidoorgan, men det förekommer även att hyresavtal tecknas genom kommunens medverkan. Pensionärsbostadsbidraget utbetalas till kommunens styrelse (kommunalnämnd eller drätselkammare) som sedan har att tillföra stiftelsen eller bolaget motsvarande belopp. Detta system måste otvivelaktigt framstå som både omständligt och onödigt. Den på grund av bestämmelserna om kommunernas lånerätt ständigt ökade överflyttningen av en så viktig primärkommunal uppgift som bostadsförsörjningen till organ, vars verksamhet icke regleras genom kommunallagarna, är ett spørsmål som borde ägnas större uppmärksamhet än vad som nu är fallet.

Kommunerna borde befrias från underställningsskyldigheten för bottenlån till sådana bostadshus, till vilkas finansiering statslån beviljats. Ärendet har i dylika fall utöver i fråga om byggnadslagstiftningen redan prövats av tvenne statliga organ, nämligen det lånebeviljande och det arbetsmarknadspolitiska. Det förefaller orimligt, att finansdepartementet därefter skulle vägra tillstånd för upptagande av bottenlån till ett byggnadsföretag, som kanske påbörjats eller till och med redan färdigställt. Liknande synpunkter har framförts av bostadspolitiska organisationskommittén som tillkallades enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 december 1959, och som den 20 juni 1961 avgivit betänkandet »Handläggningen av bostadslån». Kommittén föreslår sålunda, »att kommunerna får rätt att utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande upptaga bottenlån för sådana bo-

stadsbyggnadsobjekt för vilka statliga lån beviljats av bostadslånmyndigheterna».

Av årets statsverksproposition (bilaga 7 socialdepartementet) framgår att bostadspolitiska organisationskommitténs förslag om generellt medgivande för kommun att uppta bottenlån i statsbelånade bostadshus tillstyrkts av bl. a. Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Jämtlands län, Stockholms förorters samarbetsnämnd och Göteborgs förorters förbund. Bostadsstyrelsen har ingen erinran mot förslaget. Stadsförbundet och Stockholms förorters samarbetsnämnd anser dessutom, att medgivandet även bör omfatta lån som upptages för iordningställande av tomträttsmark.

Departementschefen har icke framfört någon synpunkt i ärendet utan anför för sin del endast att med hänsyn till att förslaget kräver ändringar i kommunallagarna frågan får prövas i annat sammanhang.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 januari 1959 tillkallades kommunalrättskommittén, vilken enligt givna direktiv bl. a. har att utreda kommuns skyldighet att underställa statliga myndigheter vissa beslut. Det skulle följaktligen kunna förväntas, att denna utredning kommer att beröra det i denna motion aktualiserade spörsmålet. Så synes emellertid icke bliva fallet. Vederbörande departementschef har i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 23 januari 1959 uttalat följande: »Men även inom kommunallagarnas ram bör undersökningens omfattning inskränkas. Med hänsyn till bland annat betydelsen av central överblick och samordning på det ekonomiska området synes nämligen någon begränsning av den underställningsskyldighet, som föreligger i kommunala låne-, borgens- och fondärenden, icke kunna för närvarande komma i fråga. Dessa områden bör därför undantagas från utredningen.»

Med hänsyn till de kommunala investeringarnas stora andel i den totala investeringsvolymen är givetvis den centrala överblicken och dess betydelse på det ekonomiska området av stort värde. Att den av Kungl. Maj:t utövade lånetillståndsgivningen skulle utgöra något effektivt medel när det gäller att bemästra konjunkturförändringarna torde likväl kunna ifrågasättas så länge lånetillståndet icke garanterar, att lånet verkligen kan upptagas. Detta sistnämnda möjliggöres kanske först i ett konjunkturläge som är helt annat än vid den tidpunkt då lånetillståndet meddelades. För erforderlig överblick torde de lånebeviljande organen (bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnd) kunna lämna kontinuerliga uppgifter om de lånemedel som är erforderliga utöver statslånen.

Under åberopande av det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning — förslagsvis genom tilläggsdirektiv till kommunalrättskommittén — rörande

kommunernas skyldighet att underställa Kungl. Maj:t sina beslut om upptagande av bottenlån i statsbelånade bostadshus.

Stockholm den 24 januari 1962

Sven Ekström
i Iggesund

Anders Haglund
i Gävle

Sven Hammarberg
i Västerås

Gunbjörg Thunvall

Einar Asp

Olaus Nyberg

Erik Tobé

Gunnar Larsson
i Luttra

John Eriksson
i Bäckmora

Hans Nordgren